

Justiits- ja Digiministeerium

Teie **07.11.2025** nr **8-1/8976-1**

Meie **01.12.2025** nr **5-6/25-1649-3**

info@justdigi.ee

Arvamuse andmine äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seadusele

Täname võimaluse eest avaldada arvamus äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule, mille eesmärgiks on muuta ühingute tegutsemine Eestis mugavamaks ja reeglid paindlikumaks õiguskindlust vähendamata.

Seaduse seletuskirja kohaselt tehakse mitmed suuri muudatusi, mille kohta oleme lisanud kommentaarid manuses olevas dokumendis. Siin kirjas toome välja kolm planeeritavat muudatust, mis mõjutavad registripidaja hinnangul oluliselt ettevõtjate suhtlust riigiga ja ärimaastikku selle selguse ja turvalisuse osas.

Soovime teha koostööd ja juhtida tähelepanu eelnõu sätetele, mis puudutavad oluliselt Eestis registreeritud ühinguid.

Esimesena kirjutame seoses ÄRS § 37 täiendamisega, eelnõu kohaselt lisatakse seadusesse § 37¹.

Kuigi meie hinnangul eeldaksid muudatused äriseadustiku muutmist, juhime tähelepanu järgnevale:

1. Alates osa võõrandamise konstitutiivse kande nõude kehtestamisest on osa võõrandamise ja omandamise protsess muutunud ettevõtjate jaoks ajaliselt pikemaks ja rahaliselt kulukamaks, kuid eelnõuga ei lihtsustata osa võõrandamise ja omandamise protsessi ning osaniku õiguste tekkimist.
2. Eelnõuga pannakse ettevõtjatele täiendavate dokumentide esitamise kohustus (käsutustehing, nõusolekud, põhikirjaliste tingimuste/piirangute järgimist tõendavad dokumendid).
3. Eelnõuga pannakse registripidajale täiendavad kohustused osa kohta kande tegemise kontrollimisel. Puudutatud isikute ring loeteluna on vajalik.
4. Sisuliselt soovitakse äriregistri menetlusse tuua kinnistusraamatu menetlust arvestamata äriregistri või registris peetavate ühingute olemust. Kohtunikuabi peaks üle kontrollima käsutuse kehtivuse, puudutatud isikute nõusolekud ning põhikirjalised tingimused/piirangud – kontrollima notarit.
5. Põhikirjalised piirangud tähendavad põhikirjas sisalduva osanike lepingu täitmise kontrollimist käsutuse kehtivuse tingimusena, mida avalduse esitanud puudutatud isikul ei ole võimalik tõendada. Lisaks tuleks registripidajal hakata nõudma

täiendavaid dokumente (teavitused, nõusolekud) ning kontrollima erinevate tähtaegade järgimist käsutuse kehtivuse eeltingimusena.

6. Tänapäevased menetlustähtajad (5 tööpäeva või kiirmenetlus) ei ole adekvaatsed sellise menetluse teostamiseks. Ettevõtjate jaoks pikeneks osa võõrandamise ja omandamise protsess veelgi ning muutuks kulukamaks. Samuti võib tehingu tegemise ja registrikande ajaline vahe kaasa tuua ettevõtjatele probleeme ja ebamugavusi.
7. Riigikohtu selgitusel on registrimenetlus formaliseeritud ja kiire menetlus, mis peaks piirduma dokumentide minimaalsete sisu- ja vorminõuete kontrolliga.
8. Seletuskirjas viidatud Riigikohtu lahend käsitles kitsalt mitme keelumärke kandmise lubatavuse küsimust ühele osale ning viitas kinnistusraamatu pidamise põhimõtete kohaldamisele, kuna ÄRS-is kohane menetlusnorm puudub.
9. Lepingute esitamisel registripidajale tekib mitmeid andmekaitse küsimusi, mida püütakse eelnõu seletuskirja kohaselt vähendada. Kuigi leping pole eelnõu kohaselt avalikus toimikus, vaid registritoimikus, tekitab see võimalikke andmekaitse probleeme. Pole selge, kuidas on lahendatud vaid osanike juurdepääs nimetatud lepingule, sest kogu registritoimiku juurdepääsuga on osanikele koheselt nähtavad kõik ühingu mitteavalik andmed, sh ühingu lepingud, kaebused ja kirjavahetus? Näiteks võib osa võõrandamise leping olla sõlmitud tingimustel, mille avaldamist pooled ei soovi ka juhatusel (nt tehingu hind). Registripidaja ei saa piirata juhatuse juurdepääsuõigust toimikus olevatele kande aluseks olevatele dokumentidele.
10. Kui ühing ei ole menetlusosaline, siis lahendi kättetoimetamine füüsilisest isikust osanikule vajaks ülevaatamist, seaduse täiendamist.

Oleme arvamisel, et eelnõus märgitu ei lihtsusta registrimenetlust. See pole meie hinnangul koosõlas ka ministeeriumi seisukohaga, olla innovaatilisem ja lasta lahti liigsest bürokraatiast. Samuti ei toeta olemasolevad tehnilised lahendused uut osanike registrit, sõnastusest jääb ekslik mulje, et tegemist on lihtsa muudatusega, milleks pole ette nähtud tehnilisi muudatusi või üleminekuaega. Kui alles jääb avalduse esitamise kohustus ning osanike andmeid registris ei saa muuta notarilt saadud andmete alusel, tekib juurde hulk lahendamist vajavaid küsimusi.

Teine suurem muudatus, millele juhime tähelepanu, puudutab muudatust, millega muudetakse koosolekute pidamise ja otsuste vastuvõtmist.

Tartu Maakohtu registriosakond nõustub eelnõuga, kuid juhime tähelepanu ja palume kaaluda eelnõu/seletuskirja täiendamist selgitusega, kas üheaegselt ja millistel tingimustel jäävad kehtima ka enne muudatusi koostatud koosolekute protokollid? Kas selliste protokollide kehtivuse aeg on tähtajatu? Kui kaotatakse koosolekul osalemise kvoorumi nõue, peaks olema üheselt selge, kas sellest on mõjutatud enne muudatusi vastu võetud kuid hiljem rakenduvad otsused.

Kolmandaks toome välja ja palume kaaluda vajadust osaühingu tähtajaliseks asutamiseks. Muudatuse tulemusel kantakse avalduse alusel osaühingu registrikaardile tähtaeg mis pole ajaliselt piiritletud. Seega saab osaühingu asutada nii üheks päevaks kui ka sajaks või enamaks aastaks. Tähtaja saabumisel osaühing lõpeb automaatselt, ühing jääb likvideerimisel staatusesse. Likvideerijateks jäävad eelduslikult osaühingu juhatuse liikmed, sõltumata nende volituse kehtivusest või nõusolekust olla likvideerija? Likvideerimisele võib jääda osaühing piiramatuks ajaks.

Eelnõu ei anna vastuseid küsimustele:

1. Kas tähtajaliselt asutatud ühingu likvideerimise korral saab otsustada tegevuse jätkamise, registrisse kandmise tähtajatult või uue tähtajaga?
2. Kas tähtajaliselt asutatud osaühingu saab muuta tähtjatuks, kui tähtaeg pole saabunud?
3. Kas tähtaega saab lühendada ja pikendada?
4. Kas tähtajalist osaühingut saab registrisse ennistada?
5. Mida tähendab täpsemalt seletuskirjas märgitud „tegevuse kestus“? (Seletuskiri lk 11, ÄS paragrahv 145 muutmine).

Kui tähtajalise osaühingu võimaluse eesmärgiks oli osaühingu lihtsustatud kustutamine, siis seda probleemi muudatus ei lahenda. Muudatuse tulemusel jääb registrisse hulgaliselt tähtajaliselt asutatud ühinged, mis on automatiseeritud korras likvideerimisel staatuses määramata ajaks.

Eelnevate seaduse muudatustega on osaühingu registrist kustutamist oluliselt lihtsustatud. Nende muudatuste valguses palume kaaluda osaühingu tähtajalise asutamise vajadust, selle kasulikkust riigi majandusele ja selle turvalisusele.

Seni on tähtajaliselt võimalik olnud mittetulundusühingu asutamine. Selline võimalus on olnud alates 1996. aastast. Kuna seadus ei anna selgust, mis saab tähtajaliselt asutatud mittetulundusühingust edasi, on need ühinged jätkuvalt registris. Toome näitena välja arvud tähtajaliselt asutatud mittetulundusühingute ja sihtasutuste kohta:

- läbi aegade on olnud tähtajaga MTÜ-sid 592 tk
- kustutatud peale tähtaega 122 tk
- kustutatud enne tähtaega 124 tk
- umbes pooled on ebareaalses tulevikutähtajas, veerand on tähtaja lisanud „kogemata“, hulk mittetulundusühinguid on tähtaja lisanud, sest arvasid, et tähtaja saabumisel ühing „kustub ise ära“.
- tähtajalisi sihtasutusi on asutatud 12.

Arvestades, kui palju asutatakse osaühinguid, on eelnevalt välja toodud numbrid väiksed, kuid annavad ülevaate tähtajalise ühingu vajaduse järele. Tähtajaline asutamine on ka mõiste poolest eksitav, sest viitab ühingu lõppemisele peale asutamisel ettenähtud tähtaega.

Tartu Maakohtu registriosakond on arvamisel, et osaühingu tähtajaline asutamise eelnõus välja toodud viisil ei aita kaasa majandusele, pigem tekitab segadust ja ei toeta äritegevuse läbipaistvust.

Palume kaaluda tähtajalise osaühingu vajadust.

Ettepanekud äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seadusmuutmise täiendamiseks.

1. Palume muudatustele lisada ja muuta ÄRS § 46 lg 1, jättes välja sõnad „määruse teinud“. Säte piirab määruskaebuse lahendamist määruse teinud töötaja töölt eemal viibimise ajal või olukorras, kus töötaja on töölt lahkunud.
2. Eelnõuga muudetakse dokumendihoidja elukoha nõuet ja vajadust esitada nõusolek, kuid eelnõu ei lahenda praktikas tekkinud olukorda, kus dokumendihoidja muutmine kohtumääruseta ei ole võimalik ning dokumendihoidja kustutamine on võimatu. Palume leida ja sätestada võimalus muuta ja kustutada dokumendihoidja kohtumääruseta.
3. Teeme ettepaneku kaotada nimekirjad, mille esitamist registripidajale täna kehtiv seadus nõuab. Kaotada nõuded audiitorite, revidentide, nõukogu liikmete nimekirjade esitamiseks. Nõuded on aegunud ja digiajastul ei peaks olema nimekirja eraldi esitamise kohustus.
4. Palume kaotada hääletusprotokollile lisatavate seisukohtade registripidajale esitamise nõude. Praktikas ei anna seisukohtade esitamine protokollile lisaväärtust, kuid sageli sisaldavad isikute delikaatseid isikuandmeid, mis on nähtavad ühingu avalikus toimikus. Seisukohad on vajalikud juhatusele, ka seisukohtade säilitamise kohustus võiks olla juhatusel.
5. Palume muuta TsMS§ 311¹ lg 5¹ ja lihtsustada dokumentide kättetoimetamist ka mitteäriühingutele.

Säte on suunatud äriühingutele ning dokumentide lihtsustatud kättetoimetamine näiteks mittetulundusühingutele ei ole võimalik. Praktikas on see tekitanud ühingutele probleeme, sest menetluskohustuse peab väljastama postiga ja ühing peab digitaalse lahenduse asemel dokumendile järele minema posti väljastavasse asutusse.

Võimalusel tuleks kehtestada ühingule kohustuslik e-postiaadress registrikood@eesti.ee. See lihtsustaks kontakteerumist ühinguga, lahendite kättetoimetamist.

6. Palume kaaluda võimalust muuta ÄS § 34 lg 2, lisades esimese lause lõppu „kui seadus ei sätesta teisiti“ ning täiendada kõikide protokollide ja otsuste juures sätteid, et „Originaaldokumenti ei pea esitama, kui protokoll on koosoleku juhataja ja protokollija või otsuse vastuvõtja poolt digitaallkirjastatud. Dokumendi originaali säilitamise kohustus on ühingu juhatusel“.

Muudatuse eesmärk on vähendada paberil koostatud originaaldokumentide esitamist registripidajale, mis aitaks kokku hoida ressursi dokumentide sisestamiselt ja tagastamiselt, samuti oleks kiirem ja lihtsam viis dokumentide esitamiseks.

7. Kuna puudub täpne selgus ja regulatsioon „registripidaja deposiitkonto“ kohta, siis palume jätta ära ÄS § 141 lg 1 lõpust „või deposiidina registripidaja kontole.“.
8. Palume täpsustada ÄS § 143, mille kohaselt audiitorkontrolli nõue ei kohaldu, kui mitterahalise sissemakse ese on osaühingu maksekontole kantud laenu ja intressi tasumise nõue. Kas siin eeldatakse registripidaja kohustust kontrollida? Kuidas? Kas selle kohta võiks olla nõutud kinnitus?
9. ÄS paragrahvi 172 lõikes 1 asendatakse juhatus koosoleku kokkukutsujaga, et tagada normi õigusselgus ja üheselt mõistetavus.“ - Kas selliselt ei kao ära nõue, et eelkõige on juhatus see, kes kutsub kokku koosoleku? Kas see muudatus on taotluslik?
10. RLS § 23 muudatus. Palume täpsemalt sätestada, kuidas hakatakse automaatsete kannete eest riigilõivu küsima?

Kirjale on lisatud muudatused kommentaaridega. X teksti sees viitab kommentaarile sätte kohta, mida eelnõus ei ole.

Austusega

/digiaallkirjastatud/

Tartu Maakohtu registriosakond